

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 2/2007 vp

Hallituksen esitys laeiksi sosiaalihuoltolain 29 b §:n ja kansanterveyslain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 12 päivänä kesäkuuta 2007 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laeiksi sosiaalihuoltolain 29 b §:n ja kansanterveyslain muuttamisesta (HE 34/2007 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Pekka Järvinen ja lakimies Tommi Jämsä, sosiaali- ja terveysministeriö
- tutkija Sirpa Andersson, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus

- erityisasiantuntija Sinikka Huhtala, Suomen Kuntaliitto
- tutkija Pertti Mäkelä, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry
- suunnittelija Soili Nevala, Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry
- työvoimapoliittinen asiamies Kirsi Markkanen, Tehy ry
- toiminnanjohtaja Pirkko Karjalainen, Vanhustyön keskusliitto
- toiminnanjohtaja Marja-Liisa Kunnas, Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi kansanterveyslakia ja sosiaalihuoltolakia. Esityksen mukaan palveluseteliä voitaisiin käyttää kotisairaanhoidossa samoin perustein kuin sosiaalihuollon kotipalveluissa. Kotipalvelun palvelu-

seteliä koskevat säännökset tulivat voimaan vuoden 2004 alussa.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan vuoden 2008 alusta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Vuonna 2004 voimaan tulleiden palvelusetelin käyttöä koskevien lainmuutosten tavoitteena oli kotipalveluja kehittämällä edistää ikäihmisten ja vammaisten henkilöiden kotona asumista ja itse-
näistä selviytymistä (HE 74/2003 vp). Tarkoi-

tuksena oli säännellä palvelusetelin käyttöä ensisijaisesti kotipalveluissa, mutta samassa yhteydessä luotiin yhtenäiset toimintaperiaatteet palvelusetelin käytölle myös muissa sosiaali- ja terveyspalveluissa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 12 §:n yleissäännöksen mukaan palvelusetelin käytön jälkeen asiakkaan maksettavaksi jäävä omavastuuosuus ei saa ylittää sitä asiakasmaksua, jonka kunta voisi periä itse järjestämistään vastaavista palveluista. Kotipalveluista asiakkaalle jäävä omavastuuosuus voi sen sijaan olla kunnan palveluista perittyä asiakasmaksua suurempi tai pienempi. Jatkuvan ja säännöllisesti annettavan kotipalvelun hankkimiseen tarkoitettun palvelusetelin arvo on laissa säädetty ja määräytyy asiakkaan kotitalouden koon ja tulojen mukaisesti siten, että setelin vähimmäismäärä on 5–20 euroa. Tulorajat määräytyvät sosiaalihuoltolain 29 b §:n mukaan siten, että yksin asuvan henkilön kohdalla setelin arvo alkaa pienentyä, kun tulot ylittävät 445 euroa kuukaudessa.

Lainmuutoksen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa on käynyt ilmi, että noin neljännes kunnista järjestää palveluja palvelusetelin avulla ja että kunnat myönsivät palveluseteleitä runsaalle 4 000 asiakkaalle vuonna 2006. Eniten palvelusetelin saaneita asiakkaita oli kotipalveluissa ja siivoamisessa, molemmissa 1 300–1 400. Omaishoidossa noin 1 000 asiakasta oli käyttänyt palveluseteliä. Selvityksen mukaan monet kotipalvelun asiakkaat tarvitsevat myös kotisairaanhoidon ja lähes puolet kunnista on käytännössä yhdistänyt kotipalvelun ja kotisairaanhoidon. Kotipalvelun palvelusetelin käytölle on aiheutunut ongelmia voimassaolevasta rajoituksesta, jonka perusteella kotipalveluun tarkoitettua palveluseteliä ei voi käyttää kotisairaanhoidossa. Selvityksen mukaan palvelusetelin käytön laajentaminen kotisairaanhoidon koetaan välttämättömäksi.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää erityisesti asiakkaiden näkökulmasta tarpeellisena, että palvelusetelijärjestelmää kehitetään ehdotetulla tavalla kotihoitoon tarkoituksenmukaisen järjestämisen mahdollistamiseksi. Valiokunta toteaa, ettei esityksessä ehdoteta palvelusetelin käytön edellytyksiä muutettavaksi. Jatkuvasti ja säännöllisesti annettavien kotipalvelujen ja kotisairaanhoidon palvelusetelin arvo ehdotetaan säilytettäväksi ennallaan. Uudistuksen jälkeen

myös kotisairaanhoidosta asiakkaalta perittävä maksu voi olla kunnan tuottamista palveluista perittävää asiakasmaksua suurempi tai pienempi. Asiakkaalla on edelleen oikeus kieltäytyä palvelusetelin käytöstä ja vapaus valita kunnan omana toimintanaan tai ostopalveluna järjestämät kotisairaanhoidon palvelut ja niiden mukaiset asiakasmaksut. Tämä on tärkeää myös sen vuoksi, etteivät kotipalvelun ja kotisairaanhoidon omavastuuosuudet kuulu asiakasmaksulain 6 a §:n mukaiseen maksukattoon. Valiokunta korostaa, ettei uudistuksen tavoitteena ole nostaa palveluiden käyttäjien omavastuuosuuksia.

Kunnan sosiaali- ja terveystalouden järjestämisvelvollisuutta ei ehdoteta muutettavaksi. Palvelusetelin käyttöön ottaminen on edelleen kunnan vapaasti päätettävissä ja edellyttää huolellista suunnittelua ja seuranta. Kunta myös päättää, mitä palveluja palvelusetelillä järjestetään ja kuinka laajasti. Palvelusetelin käyttö edellyttää käytännössä, että kunnan alueella on riittävästi palveluntuottajia, jotka täyttävät asetettavat laatuvaatimukset ja jotka hinnoittelevat palvelunsa siten, että niiden käyttäminen on sekä kunnan että asiakkaan kannalta tarkoituksenmukaista.

Valiokunta toteaa, että palveluja järjestettäessä on syytä ottaa huomioon myös tukipalvelujen tarve ja harkita, onko tarkoituksenmukaisin tapa tuottaa tarvittavat tukipalvelut kunnan omana toimintana vai palvelusetelillä kotipalvelun yhteydessä vai erillisenä palveluna. Valiokunta pitää tärkeänä kotipalvelun tukipalveluiden tasavaroisen saannin varmistamista asiakkaille kohtuuhintaan. Kunnan on myös palvelusuunnitelmaa tehtäessä arvioitava, soveltuuko palvelusetelin käyttö yksittäiselle asiakkaalle, ja tarvittaessa neuvottava asiakasta parhaiten hänelle sopivan vaihtoehdon valitsemisessa.

Palvelusetelillä tuotettavien palvelujen laadun tulee vastata sitä tasoa, jota edellytetään vastaavalta kunnalliselta toiminnalta. Sosiaalihuoltolain mukaan kunta hyväksyy palveluntuottajat joko julkisista hankinnoista säädetyn lainsäädännön nojalla kilpailuttamalla tai hyväksymällä palveluntuottajat ilman kilpailut-

tamista. Palveluntuottajien valinnassa on erityistä huomiota kiinnitettävä palvelujen laatuun, kuten henkilöstön määrään ja kelpoisuusvaatimuksiin. Valiokunta korostaa, että kunnan vastuulla on palveluntuottajien toiminnan valvonta, jonka täydentämiseksi on pyrittävä kehittämään toimintaa ohjaavaa palautekäytäntöä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ottaa tässä yhteydessä kantaa ainoastaan hallituksen esityksessä ehdotettuun nykyisen järjestelmän laajentamiseen kotisairaanhoidopalveluihin. Valiokunta pitää tärkeänä, että palvelusetelin käytössä otetaan huomioon sen vaikutukset muun muassa asiakkaiden omavastuuosuuksiin, palveluiden tasa-arvoiseen saatavuuteen, tietosuojaan ja tarpeellisen tiedon välittymiseen kunnan ja yksityisten palvelujen tuottajien välillä. Erityisesti kotisairaanhoidon antavalla taholla tulisi olla tieto potilaan sairauksista ja niiden edellyttämästä hoidosta, jotta kotisairaanhoidon vastaisi tarkoitustaan. Sen vuoksi on välttämätöntä, että potilaan kanssa keskustellaan potilastietojen

käyttötarpeesta ja häneltä pyydetään lupa hoidon järjestämisen kannalta tarpeellisten tietojen luovuttamiseen sekä palvelun tuottajalle että palvelusetelin antaneelle kunnalle.

Eduskunta edellytti vuoden 2004 lainmuutoksen yhteydessä, että sosiaali- ja terveysministeriö järjestää lainsäädännön vaikutusten seurannan ja arvioinnin. Tuolloin hyväksytyn lausuman mukaan seurannan ja arvioinnin tulee kohdistua muun muassa asiakaskunnan valikoitumiseen sekä lainsäädännön vaikutuksiin kunnalliseen palvelutoimintaan sekä henkilöstöön ja työllisyyteen. Valiokunta korostaa seurannan ja arvioinnin jatkamista mainitun lausuman mukaisesti palvelusetelin käytön laajentuessa kotisairaanhoidon.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotukset hyväksytään muutamattomina.

Helsingissä 15 päivänä kesäkuuta 2007

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

vpj.	Sirpa Asko-Seljavaara /kok	Håkan Nordman /r
jäs.	Risto Autio /kesk	Päivi Räsänen /kd
	Maria Guzenina-Richardson /sd	Pertti Salovaara /kesk
	Hannakaisa Heikkinen /kesk	Satu Taiveaho /sd
	Arja Karhuvaara /kok	Lenita Toivakka /kok
	Anneli Kiljunen /sd	Erkki Virtanen /vas
	Marjaana Koskinen /sd	vjäs. Aila Paloniemi /kesk.
	Jukka Mäkelä /kok	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Harri Sintonen.